

Bojczuk, Hanna

Muzeum Zamku i Szpitala Wojskowego na Ujazdowie (Szpitala Ujazdowskiego)

Medycyna Nowożytna 10/1 - 2, 221-224

2003

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z ARCHIWÓW, BIBLIOTEK I MUZEÓW

Hanna Bojczuk

Muzeum Zamku i Szpitala Wojskowego na Ujazdowie (Szpitala Ujazdowskiego)

22 lutego 2003 roku, w Zamku Ujazdowskim w Warszawie otwarto Muzeum Zamku i Szpitala Wojskowego na Ujazdowie, w którym eksponowano galerię portretów dawnych właścicieli Zamku Ujazdowskiego (rodzinę książąt Mazowieckich, portrety: królowej Anny Jagiellonki, króla Stefana Batorego, Zygmunta III Wazy, Augusta II, Stanisława Lubomirskiego i Stanisława Augusta Poniatowskiego); bogaty zbiór fotografii ilustrujących historię obiektu i jego otoczenia oraz przedmioty, dokumenty i fotografie tematycznie związane z dziejami Szpitala Ujazdowskiego i Centrum Wyszkożenia Sanitarnego.

W baszcie północno-zachodniej obok portretów umieszczono kamień węgielny, położony w 1626 roku pod budowę Zamku.

W głównej sali Muzeum, na powierzchni około 90 m² wystawiono ponad 60 fotografii Zamku Ujazdowskiego z różnych okresów jego istnienia oraz po zniszczeniach wojennych; ocalałe z pożogi wojennej fotografie i dokumenty świadczące o działalności Centrum Wyszkożenia Sanitarnego i Szpitala Ujazdowskiego oraz jego filii

w Szpitalu Maltańskim w okresie II wojny światowej; przyrządy i narzędzia lekarskie, m.in. strzykawki, stetoskopy, sterylizatory, aparaty do znieczulania, leki, opatrunki osobiste, a także przedmioty pamiątkowe takie jak np. pierścionki wykonane z włosia końskiego przez pacjentów Szpitala Ujazdowskiego dla opiekujących się nimi pielęgniarek i „Mateczek” dostarczających im żywność z miasta. Wszystkie te eksponaty pochodzą z darów ofiarowanych Stowarzyszeniu Twórców Muzeum Zamku i Szpitala Wojskowego na Ujazdowie przez lekarzy, pielęgniarki i pacjentów dawnego Szpitala Ujazdowskiego. Stowarzyszenie powstało w 1995 r. z inicjatywy prof. Hanny Odrowąż-Szukiewicz. Pierwszą ekspozycję jego zbiorów zaprezentowano w maju 2000 roku. Otwarcie wystawy było wówczas połączone z uroczystym odsłonięciem pamiątkowego głazu, który za zgodą dyrektora Centrum Sztuki Współczesnej, mgr Wojciecha Krukowskiego ustawiono na trawniku, przed frontem Zamku Ujazdowskiego. Na głazie tym, którego sponsorem był ówczesny prezes Stowarzyszenia prof. Witold Brzosko (1929–2001), wyryto napis:

Najstarszy teren Warszawy, prawem chroniony.

1262–1526 Gród książąt Mazowieckich,

1526–1792 Rezydencja królów polskich,

1792–1944 Szpital Ujazdowski z losami Ojczyzny związany.

Ufundowali Ujazdowiaci w 2000 r.

Wystawę tę, urządzoną wówczas spontanicznie i nieprofesjonalnie przez członków Stowarzyszenia, zamknięto jesienią 2002 roku.

W lutym 2003 roku, z wybranych materiałów Stowarzyszenia, otwarto stałą, profesjonalnie urządzoną przez pracowników Centrum Sztuki Współczesnej ekspozycję muzealną. Obecnie eksponowane tam materiały są częścią zasobów archiwalnych Stowarzyszenia, w którego Archiwum pozostały liczne, pojedyncze i zbiorowe fotografie lekarzy i pacjentów oraz obiektów Szpitala Ujazdowskiego i jego filii Szpitala Maltańskiego z okresu okupacji niemieckiej 1939–1944. Materiały te zgromadzone są w kilku zespołach, (12-stu).

W pierwszym, zgromadzono publikacje dotyczące historii Zamku, Szpitala Ujazdowskiego i Centrum Wyszukolenia Sanitarnego. Są tutaj publikacje dawne i opracowania współczesne. Książki, odbitki artykułów zamieszczonych w różnych polskich i zagranicznych wydawnictwach ciągłych.

W drugim zespole zgromadzono rękopisy życiorysów i wspomnień, pamiętników i listów oraz okolicznościowych wierszy napisanych przez pacjentów, leczonych w Szpitalu Ujazdowskim i Maltańskim.

W trzecim – oryginalne dokumenty osobiste takie jak przepustki zezwalające na odwiedzanie chorych w Szpitalu Ujazdowskim, akty zgonów, legitymacje, kenkarty, indeksy lekarzy Szpitala Ujazdowskiego – absolwentów Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Warszawskiego, recepty, dokumenty obozowe lekarzy Szpitala Ujazdowskiego, karty pocztowe itp.

W czwartym – albumy fotograficzne i luźne pojedyncze fotografie osób i obiektów np. sal operacyjnych, sal chorych, cmentarza żołnierzy – pacjentów zmarłych w Szpitalu Ujazdowskim po 1939 roku. Wszystkie te fotografie są wykonane amatorską kamerą fotograficzną przez lekarzy i pacjentów do 1944 roku.

W piątym – części umundurowania i wyposażenia żołnierzy i pielęgniarek okresu wojny 1939 roku. Są tutaj maski przeciwgazowe, plecaki, torby i walizki lekarskie, części uprzęży koni z 14 pułku Ułanów Jazłowieckich itp.

W szóstym – narzędzia, przyrządy lekarskie, leki i opakowania leków z okresu drugiej wojny światowej (igły do strzykawek, strzykawki, opaski, wzierniki, urometry, dmuchawki, miarki do leków itp.).

W siódmym – narzędzia i przyrządy jakimi posługiwali się inwalidzi rewalidowani w uruchomionym przez prof. Edwarda Lotha (1884–1944), w Zamku Ujazdowskim, Zakładzie Przeszkolenia Inwalidów. Są tam m.in. protezy robocze dla osób pozbawionych rąk, różnego rodzaju uchwyty przedmiotów i opaski do utrzymywania protez roboczych, wykonane przez rewalidowanych w tym Zakładzie.

W ósmym – teczki z pracami ręcznymi inwalidów. Są tam okolicznościowe rysunki oraz szkice i akwarele wykonane przez pacjentów w czasie ich pobytu w Szpitalu i po jego opuszczeniu.

W dziewiątym – medale i odznaczenia lekarzy i pielęgniarek dawnych Szpitali Ujazdowskiego i Maltańskiego. W dziesiątym – albumy, fotografie oraz ryciny tworzone w czasie i po powstaniu Warszawskim 1944 roku. W jedenastym zespole znajdują się odbitki kserograficzne karykatur lekarzy Szpitala Ujazdowskiego.

W dwunastym zgromadzono listy, spisy lekarzy i personelu medycznego dawnego Szpitala Ujazdowskiego. Najbogatszy zbiór stanowią fotografie (ponad 250 sztuk) oraz rękopisy pamiętników pisanych na bieżąco i później opracowanych wspomnień byłych pacjentów Szpitala Ujazdowskiego i Maltańskiego. Jest ich ponad 90. Oprócz tego, w zbiorach archiwalnych Stowarzyszenia znajduje się współczesna dokumentacja pisemna, fotograficzna i multimedialna (kasety video), dotycząca działalności Stowarzyszenia. Są tam protokoły posiedzeń Stowarzyszenia, korespondencja urzędowa, foto-

grafie i życiorysy członków Stowarzyszenia, „Kronika Stowarzyszenia”. W księdze inwentarzowej Stowarzyszenia zanotowano ponad 900 eksponatów. Obecnie Archiwum Stowarzyszenia, tymczasowo mieści się w podziemiu Zamku Ujazdowskiego.